

nes közvélemény által támogatott pártokkal és mozgalmakkal (például a Szlovák Nemzeti Párttal – SNS).

Összefoglalásul elmondhatjuk, hogy a szlovákiai roma-kérdés rendkívül mély és összetett problémakört jelent, amelynek megoldásához óriási pénzügyi forrásokra, a társadalmi rendszer demokratikus konszolidációjára, politikai akaratra, a társadalmi előítéletek és az általánossá vált negatív hozzáállás megfordítására van szükség. Ez a folyamat kétségtelenül időigényes, azonban ha nagyon sokáig elhúzódik, akkor akár meg is hiúsíthatja Szlovákia csatlakozását az Európai Unióhoz.

Vadász Rezső

Romániai választások: egy tragédia anatómiája

De Nève, Dorothée: Wahlen in Rumänien – eine ganz normale Katastrophe? = Osteuropa, 2001. 3. no. 281–298. p.

2000. november 26-án elnök- és parlamenti választások voltak Romániában, amelyek a Ion Iliescu és a Társadalmi Demokrácia Romániai Pártjának (PDSR) elsöprő győzelme mellett az ország pártviszonyainak radikális átalakulását hozták. A tanulmány az események kapcsán a román belpolitikai helyzet rövid bemutatására törekszik.

Az 1996-os választások, amelyek Emil Constantinescu győzelmével értek véget, történelmi jelentőségűek voltak Romániában, mivel 1937 óta először történt meg az, hogy a választásokat nem a hivatalban lévő kormánypárt nyerte meg, hanem azt leváltotta egy széles koalíció (melynek tagjai voltak: CDR, PNTCD, USD, PDSR és az RMDSZ), amely azonban pontosan emiatt rendkívül sérülékeny volt. A koalíción belül állandóak voltak a partnerek közötti viták, nézeteltérések, így elmondható, hogy hatékony együttműködés szinte sohasem tudott kialakulni a kormányon belül. Ennek egyik legkézzelfoghatóbb bizonyítéka, hogy 1996 és 2000 között Romániának összesen öt miniszterelnöke volt: *Victor Ciorbea* (CDR): 1996. dec. 12. – 1998. márc. 30.; *Gavril Dejeu* (CDR): 1998. márc. 30. – 1998. ápr. 7.; *Radu Vasile* (CDR): 1998. ápr. 7. – 1999. dec. 14.; *Alexandru Athanasiiu* (PDSR): 1999. dec. 14. – 1999. dec. 22.; és *Mugur Isarescu* (CDR): 1999. dec. 22. – 2000. dec. 28.

Ezalatt a kormánypártok támogatottsága rohamosan csökkent, ezzel párhuzamosan pedig addig soha nem látott népszerűsége tett szert a szélsőségesen nacionalista a *Corneliu Vladim Tudor* vezette Nagy-Románia Párt (PRM). A belpolitikai káoszt jól jelzi az a tény is, hogy a választási törvényt közvetlenül a választások előtt öt ízben is módosították, vagy hogy a választásokon összesen 88 párt jelöltjei indultak, melyek közül végül is a PDSR a parlamenti mandátumok 44,9%-át, a szenátusiaknak pedig 46,4%-át szerezte meg. A második helyen a Nagy-Románia Párt végzett 24,4%, illetve 26,4%-os eredménnyel. Az elnökválasztáson pedig *Ion Iliescu* győzött 66,8%-kal. Az új parlamentben mindössze hat frakció alakult meg: a PDSR, a PRM, a Demokrata Párt (PD: 9%), a Nemzeti Liberális Párt (PNL: 8,7%), az RMDSZ (7,8%) és a kisebbségi pártok frakciója (5,2%). Az új miniszterelnök *Adrian Nastase* lett (PDSR), aki a PNL és az RMDSZ részvételével koalíciós kormányt alakított, melynek legerősebb ellenzéke a Nagy-Románia Párt lett.

Ha megvizsgáljuk a számszerű eredmények hátterét, akkor a választói magatartásokról a következő megállapításokat tehetjük:

- a PDSR támogatottsága az erdélyi választókerületeken kívül szinte mindenhol meghaladta az 50%-ot. A legalacsonyabb eredményt négy erdélyi „magyar” kerületben érte el: Alba, Arad, Hargita és Szatmárnémeti kerületekben.
- a Nagy-Románia Párt viszont számos erdélyi választókerületben megszerezte a szavazatok több mint 40%-át. Ezt az eredményt elsősorban az itt élő bányászok szavazataival lehet magyarázni.
- a választók kor szerinti eloszlását vizsgálva megállapítható, hogy a PDSR-re az 55 év feletti nők 40%-a, a férfiak 43%-a szavazott. Ez az arány a 31 év alattiak esetében mindkét nemnél 25% körül van.
- a PRM támogatói főleg a 31 év alatti férfiak, és 31–55 év közötti nők. Ezek 60%-a diplomás, 40%-a pedig állami alkalmazott. Elmondhatjuk tehát, hogy a PRM *nem* a munkanélküliek és a szegények tömegpártja, és hogy román nacionalizmus legfőbb oka *nem* a szegénység.

A romániai választások tehát egyfajta nacionalista visszarendeződést hoztak, mivel Ion Iliescu 1990–1996 között egyszer már volt az ország elnöke. Mindemellett számos régi és új konfliktus is sújtja a román belpolitikát. Ezek közül a következőket lehet kiemelni:

- a külföldi működőtöke számára kedvezőtlen gazdasági környezet és bizonytalan jogi háttér. Itt lehet megemlíteni Iliescu-elnök számos nyilatkozatát, amelyekben élesen bírálta a külföldi nagybankokat, amelyek szerinte csak kizsákmányolnák a román gazdaságot.
- rendezetlen viszony a világ vezető pénzügyi szervezeteivel (IMF, IBRD, EBRD, EIB);
- általánossá vált a korrupció az állami adminisztráció szinte minden szintjén;
- rendezetlen kapcsolatok Moldovával (amit Iliescu-elnök programjában egyszerűen csak mint „Egy második Román Állam”-ot említ);
- a szintén általánosnak mondható kisebbségellenes nacionalizmus, amely a rendkívül agresszívnek minősíthető választási kampány során is megjelent: a PDSR programja például egy „nemzeti, egységes és oszthatatlan állam”-ot említ. Ezt a tendenciát tovább erősítette a PRM példátlan választási sikere.

Összefoglalásul elmondhatjuk, hogy Romániában a rendszerváltás után hatalomra került polgári-konzervatív koalíció választási veresége nem számít egyedülálló jelenségnek Kelet-Közép-Európában. Az igazi „tragédia” tehát nem is ez, hanem sokkal inkább az a helyzet, amelyben a választók 2000 novemberében találták magukat, vagyis: csak a szociáldemokratáként újjászületett egykori kommunisták és a szélsőbaloldali nacionalisták közül választhattak, mivel az előző kormány pártjai szinte teljesen eltűntek a politika süllyesztőjében.

A NATO- és EU-tagságra is pályázó Románia új kormányának egyszerre kell a belső és a külső politikai nyomásnak is eleget tennie (gazdaság fejlesztése, illetve európai-típusú demokrácia kiépítése). Mégis mindezek mellett a legnagyobb potenciális veszélyt a PRM esetleges kormányra kerülése jelenti, amennyiben a Nastase-kormány nem lesz képes nagyratörő választási ígéreteit és a választók nacionalista elvárásait teljesíteni.

Vadász Rezső